

ДАНИЛЮК
Марія Миколаївна
malculum@ukr.net

УДК 336.3

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ

к.е.н., викладач, Тернопільський
національний економічний
університет

SOURCES OF FINANCING LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT

DANYLIUK Mariia Mykolayivna – Candidate of Economic Sciences, lecturer, Ternopil National Economic University

Стаття присвячена питанням місцевих запозичень та їх ролі у фінансуванні економічного розвитку регіонів. Розглянуто питання стосовно випуску облігацій місцевих позик, визначено їх основні форми та роль на ринку місцевих запозичень. Зазначено переваги здійснення місцевих запозичень. Наголошено на основних проблемах, що перешкоджають становленню та розвитку ринку місцевих запозичень, окреслено шляхи їх вирішення з метою перетворення даного ринку на інструмент забезпечення місцевого економічного розвитку.

* * *

Статья посвящена вопросам местных заимствований и их роли в финансировании экономического развития регионов. Рассмотрен вопрос о выпуске облигаций местных займов, определены их основные формы и роль на рынке местных заимствований. Отмечено преимущества осуществления местных заимствований. Отмечены основные проблемы, препятствующие становлению и развитию рынка местных заимствований, намечены пути их решения с целью превращения данного рынка в инструмент обеспечения местного экономического развития.

* * *

Introduction. In recent years, the need to find additional financial resources by local self-government bodies in the context of the lack of instability in the sources of their formation has become especially urgent. Inadequate budget financing of cities and regions of Ukraine will intensify the problem of attracting the necessary resources from other sources. Under these circumstances, local budgets should use the opportunities of the securities market through the issuance of local bonds.

Purpose. The purpose of the work is to identify areas and measures to improve the system of local borrowing as a source of financing for local economic development.

Results. The article is devoted to issues of local borrowing and their role in the formation of financial resources of local authorities. Municipal borrowing is an important source of financial security of local government development and a powerful financial tool that helps to solve current and long-term problems connected with the financing of budget expenditures. We analyzed the problem of the issuance of bonds of local loans and the determining of their role in the local borrowings market. It is specially noted the main problems, which hinder the establishment and the development the market of local borrowings and the solutions to transform the market of local borrowings into the instrument of the resource support of the regional development.

Conclusion. Local borrowing should only play a positive role in the development of the regional economy. Increasing the role of local budgets will make it possible to use borrowed funds more efficiently, to direct domestic producers to support them, to stimulate them in addition to obtaining financial resources in order to enter external markets, which will ultimately contribute to the overall economic revival of territories.

Ключові слова: місцеві запозичення, облігації місцевих позик, фінансові ресурси, фінансовий ринок, місцевий економічний розвиток

Ключевые слова: местные заимствования, облигации местных займов, финансовые ресурсы, финансовый рынок, местное экономическое развитие

Keywords: local loans, local borrowing, local bonds, financial market, local economic development

ВСТУП

Доходи бюджетів значної частини регіонів і міст не забезпечують необхідного обсягу фінансових ресурсів для вирішення завдань їх перспективного розвитку. Для багатьох з них практично єдиним джерелом розвитку є механізм фінансування, заснований на трансфертах та дотаціях. Однак, кошти, отримані таким чином, як правило, скеровуються на вирішення соціальних проблем, тобто фактично на поточні витрати, а не на інвестиції. Це визначає гостру потребу регіонів у припливі позикового капіталу з метою забезпечення економічного розвитку, створення сучасної інфраструктури та підвищення якості життя населення.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні напрямів та заходів з удосконалення системи місцевих запози-

чень як джерела фінансування місцевого економічного розвитку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи стали нормативно-правові акти та наукові публікації провідних вітчизняних вчених. Під час проведення дослідження застосовано методи аналізу, порівняння, узагальнення, системного підходу, абстрагування та групування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основна мета місцевого економічного розвитку це забезпечення високої якості життя та задоволення соціальних і економічних потреб населення, що передбачає стимулювання розвитку економіки регіону, створення нових робочих місць, збільшення податкової

бази, розширення можливостей для певних видів економічної діяльності, в яких зацікавлені місцеві громади.

Недостатність бюджетного фінансування активізує проблему залучення необхідних ресурсів з інших джерел. Посилення ролі органів місцевого самоврядування у створенні фінансової бази регіонального розвитку, нарощення фінансового потенціалу територій полягає у використанні інструментів регулювання економічного розвитку, зокрема місцевих позик.

Місцеві запозичення являють собою сукупність відносин між органом місцевого самоврядування та фізичними і юридичними особами, що передбачають залучення коштів від юридичних і фізичних осіб та виникнення боргових зобов'язань органу місцевого самоврядування як позичальника грошових коштів чи гаранта.

Залежно від способу здійснення запозичень розрізняють такі їх основні форми: кредити, що залучаються від банківських та інших фінансових установ; облігаційні позики, що передбачають емісію муніципальних облігацій; вексельні позики, що передбачають емісію короткострокових казначейських векселів та казначейських зобов'язань [1, С. 99].

Джерела фінансування місцевого економічного розвитку ніколи не залишаються незмінними або універсальними, вони формуються, змінюються і застосовуються залежно від сукупного впливу всіх факторів регіонального розвитку, які є різними в певний час і на різних територіях. Відповідно до світової практики з розвитком держави і суспільства значна частина функцій державного управління делегується в регіони, оскільки на саме на регіональному рівні краще проходить узгодження державних і місцевих інтересів.

Для забезпечення економічного розвитку кожного регіону повинен використовуватися комплекс взаємодоповнюючих інструментів, які комбінуються і адаптуються до регіональних особливостей, а також відповідають ресурсним і організаційним можливостям регіону [2, С. 755].

Місцеві запозичення є розповсюдженим інструментом залучення фінансових ресурсів для реалізації проектів місцевого економічного розвитку. Практика здійснення органами місцевого самоврядування місцевих запозичень як інструменту використання внутрішнього капіталу регіону не є новою для України. За їх допомогою органи місцевого самоврядування можуть отримати доступ до внутрішніх та зовнішніх ринків капіталу.

Серед усіх відомих форм місцевих запозичень найбільш вагому роль у фінансуванні проектів місцевого економічного розвитку займають місцеві облігаційні позики. Облігаційна позика як механізм фінансування місцевого економічного розвитку передбачає розміщення місцевими органами влади облігацій на внутрішньому чи зовнішньому фондовому ринку на умовах строковості, платності та поворотності. Облігаційні позики є одним із важливих інструментів фінансування пріоритетних суспільних потреб, таких як розвиток систем електропостачання, водопостачання та водовідведення, транспортних мереж, будівництво житла, закладів освіти, охорони здоров'я.

Місцеві облігаційні позики історично є традиційним способом задоволення фінансових потреб органів

місцевої влади, а значимість ринку муніципальних цінних паперів як складової частини фінансового сектора будь-якої національної економіки підтверджується більш ніж віковим досвідом. У світовій практиці боргові зобов'язання місцевих органів влади випускаються як для фінансування видаткової частини місцевих бюджетів, так і для здійснення конкретних інвестиційних проектів, пов'язаних, головним чином, з капітальними вкладеннями в об'єкти економічної та соціально-культурної сфери. Подібна можливість залучення грошових ресурсів давно успішно апробована у промислово розвинених країнах і при вмілому застосуванні є найбільш швидким способом акумуляції коштів для вирішення фінансових проблем регіонів. Багато видів таких цінних паперів існують десятиками років і вважаються надійними фінансовими інструментами для розміщення інвесторами вільних грошових коштів.

Практика успішного управління місцевими фінансами показує, що тільки регулярна емісія муніципальних цінних паперів різних типів, розрахованих на різних інвесторів, з різною цільовою функцією, з різним забезпеченням, взаємно доповнюють один одного під час обігу на первинному і вторинному ринках, що поєднується з комплексом бюджетних заходів і використанням цільових кредитних ліній, здатна привести до відчутного оздоровлення фінансової системи регіону [3, С. 102]. При цьому отримання прибутку самим емітентом, як правило, не є безпосередньою кінцевою метою залучення місцевих облігаційних позик, так як з його допомогою вирішуються не лише завдання зниження поточного навантаження на видаткову частину бюджету, а також фінансування ефективних місцевих інвестиційних проектів, суспільно значущих для регіону.

Стабілізація економічної ситуації в регіоні та розвиток в ньому соціально-економічної сфери значною мірою залежать від можливості і здатності влади залучати додаткові джерела фінансування витрат. Ефективний, добре спланований механізм регулювання державного боргу у даному випадку є основним фактором розвитку системи запозичень у регіоні. При цьому основним напрямком підвищення ефективності в довгостроковому плануванні необхідно визнати якісний перехід від системи випуску короткострокових позик, спрямованих, насамперед, на забезпечення поточних витрат і скорочення дефіциту бюджету, до механізму стратегічного планування довгострокових цільових інвестиційних позик.

Одним з найважливіших аспектів розвитку механізму економічно обґрунтованих і ефективних запозичень повинна стати система якісної оцінки потреби бюджету у додаткових джерелах фінансування капітальних інвестиційних витрат. При цьому необхідною частиною такої оцінки є мінімізація витрат з обслуговування боргових зобов'язань оскільки це безпосередньо впливає на всі подальші позики.

Для забезпечення якісного контролю витрачання залучених коштів і розвитку системи регулювання ефективності місцевих позик необхідно на етапі планування бюджетних витрат, а, відповідно, і підготовки емісії облігацій, забезпечити механізм розподілу бюджетних витрат на поточні і цільові інвестиційні. Такий принцип і застосовується в ряді європейських

країн для затвердження на законодавчому рівні муніципальних цінних паперів як довгострокових інвестиційних інструментів. Використання європейського досвіду у вітчизняних умовах дозволить у найкоротші терміни сформувати механізм планування місцевих позик на ринку цінних паперів, що перешкоджає використанню їх як інструменту фінансування місцевого економічного розвитку.

Перевагами здійснення облігаційних позик для місцевих органів влади, економіки окремого міста та національної економіки є:

– збільшення ресурсів для фінансування зростаючих потреб в об'єктах інфраструктури (за рахунок коштів, залучених від розміщення облігацій, фінансування інфраструктурних проєктів здійснюється в коротший термін, ніж за рахунок поточних доходів);

– підвищення ринкової дисципліни місцевих органів влади (збільшення фіскальної прозорості, покращення бюджетного і фінансового менеджменту, а також здійснення належного контролю);

– розширення обсягів і структури фінансового ринку (випуск облігацій місцевих позик дозволяє диверсифікувати фінансовий ринок).

ВИСНОВКИ

Розвиток ринку місцевих запозичень значною мірою залежить від загальноекономічної ситуації, рівня розвитку ринку капіталів і доступності інвестицій приватних осіб в фінансові інструменти. Особливо актуальними облігації місцевих позик можуть бути у регіонах з високою нормою заощаджень населення, де не повною мірою використовується потенціал населення як можливого кредитора місцевих органів влади. Водночас збільшення обсягу залучених коштів свідчить про зростання довіри не тільки до фінансових і банківських установ, а й загалом до держави. Розвиток ринку місцевих запозичень може стати необхідним джерелом фінансових ресурсів для забезпечення місцевого економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Брязало А.Є. Місцеві запозичення як джерело формування фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування. *Економіка та держава* 2016. № 3. С. 98-101.

2. Конєва І.І. Формування та використання місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 16. С. 751-757.

3. Кучінка Т.В. Реформування місцевого самоврядування в системі антикризового управління соціально-економічним розвитком Закарпатської області. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018. Серія Економіка. Випуск 1(9). С. 98-104.

4. Матвеева О.Ю., Мунько А.Ю. Розширення можливостей органів місцевого самоврядування щодо фінансового забезпечення розвитку регіонів. *Теорія та практика державного управління*. 2015. № 4 (51). С. 138-145.

5. Квасниця О. Практика та проблематика здійснення місцевих запозичень в Україні. *Світ фінансів*. 2015. № 4. С. 104-116.

References

1. Bryazkalo A.Ye. Local borrowing as a source of financial resources creation by local government bodies. *Economy and state*. 2016. № 3. pp. 98-101. (in Ukrainian).

2. Konyeva I.I. Formation and use of local budgets of Ukraine in conditions of decentralization. *Economics and Society*. 2018. Issue № 16. pp. 751-757. (in Ukrainian).

3. Kuchinka T.V. Reform of local self-government in the system of crisis management of socio-economic development of the Zakarpattia oblast. *Scientific herald of Mukachevo State University*. 2018. Series Economics. Issue 1 (9). pp. 98-104. (in Ukrainian).

4. Matveyeva O.Y., Munko A.Y. Increasing the capacity of local self-government bodies to provide financial support for the development of regions. *Theory and practice of public administration*. 2015. № 4 (51). pp.138-145. (in Ukrainian).

5. Kwasnytsya O. Practice and problems of local borrowing in Ukraine. *The world of finance*. 2015. № 4. pp. 104-116. (in Ukrainian).